

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Вільної думки шлях промінний

До 160-річчя Івана Яковича Франка

Методико-бібліографічні матеріали

Харків 2016

ББК 78.34
Ф 83

Вільної думки шлях промінний: до 160-річчя Івана Яковича Франка: метод.– бібліогр. матеріали / Департамент культури і туризму Харк. облдержадмін., Харк. обл. універс. наук. б-ка; ред.-уклад. Н.М. Грачова – Харків : ХОУНБ, 2016.

Поданий матеріал, присвячений 160 - річчю з дня народження українського поета Івана Яковича Франка, стане у нагоді бібліотекарям, працівникам культури, творчій інтелігенції.

Укладач:	Н.М. Грачова
Редактор:	Л.М.Федотова
Комп'ютерний набір:	Н.М. Грачова
Комп'ютерна верстка:	Н.М. Грачова
Відповідальна за випуск:	Н.І.Шостко

*Через хвилі нещастя і неволі,
Мимо бур, пересудів, обмов,
Попливе до країни святої,
Де братерство, і згода, й любов.*

І. Франко

Іван Франко – особистість з шаленою працездатністю, талановита індивідуальність, яка думала про свою землю і українських народ, справжній громадянин, який віддав усі свої сили на те, щоб життя українців стало кращим і повноціннішим.

Коли ми думаємо про Івана Франка, в нашій уяві постає перш за все титан думки і праці, людина, в якій дух і тіло рве до бою заради поступу і щастя людського, українець, корені якого сягають глибини народного життя і переходять у дерево, квіт якого величний, щедрий, добрий.

Іван Франко є письменником усіх пір року і пір життя людського, усіх етапів історичної долі народу – минувшини, сьогодення й майбуття. Івана Франка ми називаємо Каменярем за його завзятість у боротьбі із перешкодами на шляху прогресу, універсальним генієм – за всеосяжність охоплення життя, розмаїття поставлених проблем; нашим національним пророком, бо він звершував безнастанний подвиг – вів свій народ до щасливої долі. Титаном праці теж величаємо Франка.

Життя в Івана Франка було цікаве, різноманітне і бурхливе. З дитинства він виніс у своїй поетичній душі “пісню і працю” мамину та розум і вболівання за громадські справи батька-ковалю. У гімназії вивчив п'ять мов. Українською, польською, німецькою писав вірші. З грецької та латинської ще в гімназії багато перекладав. Знав старослов'янську, чеську, російську, ідиш, пізніше вивчив французьку, англійську, угорську, італійську. Майже всі вірші “Кобзаря” читав напам'ять. За життя І. Франка протягом майже сорока років вийшло десять збірок його поезій.

Усе життя Івана Франка пройшло під знаком любові до рідного народу. Він не тільки вважав за святий обов'язок служити людям, а й благословляв добровільно взятий на свої плечі тягар.

Перу письменника належить понад п'ять тисяч творів, які ввійшли до золотого фонду не лише української, а й світової літератури. Його твори завжди служили і будуть служити всьому передовому людству в боротьбі проти імперіалізму, проти гноблення і експлуатації людини людиною, за мир, демократію і братерство.

27 серпня 2016 року виповнюється 160-років від дня народження Івана Яковича Франка.

Бібліотечним установам належить розгорнути широку популяризацію творчої спадщини письменника, вченого і громадського діяча.

Завдання бібліотечних працівників - доносити до свідомості читачів дорогий скарб творчого доробку Великого Каменяря. Для широкої популяризації творів та літератури про життя і творчість письменника необхідно використовувати різні форми бібліотечної роботи: бесіди, бібліографічні огляди, літературні, тематичні, літературно-музичні вечори, літературні та франківські читання, години поезії, усні журнали, читацькі конференції та ін.

В індивідуальних бесідах з різними групами читачів бібліотекарю слід підкреслювати, що творча спадщина І.Франка надзвичайно багата і різноманітна. Він був не лише великим письменником, а й великим вченим-мислителем, продовжувачем традицій Т.Шевченка.

Життєвий і творчий шлях І.Я.Франка читачам можна розкрити за таким планом:

- ✓ Дитинство. Найважливіші враження. Самостійність, працьовитість, початок літературної діяльності;
- ✓ Студентські роки. Навчання, самоосвіта, громадська та творча робота;
- ✓ Змужніння. Вершинні здобутки в поезії та прозі;
- ✓ Журналістсько-видавнича та громадсько-політична діяльність;
- ✓ Новаторство;
- ✓ Хвороба;

- ✓ Останні роки життя;
- ✓ Вшанування пам'яті;
- ✓ І.Франко і Харківщина.

Іван Франко зробив чимало для розвитку української бібліотечної справи. Він і М. Драгоманов бажали покращення культурного життя українців, дбали про підвищення рівня освіти українського народу за допомогою організації нових бібліотек, забезпечення їхніх фондів якісною літературою.

При проведенні літературних вечорів треба звернути особливу увагу на широку пропаганду поетичних творів Івана Франка, які вже давно визнані одним із шедеврів світової лірики. Поезія Франка хвилювала і буде вічно хвилювати людські серця. Його поетичне слово володіє особливою чудодійною силою. Воно будить думки людини, сповнює її наснагою, хвилює емоційною образністю.

Справжня поезія завжди пристрасна і емоційна, це "вогонь в одежі слова", як сказав Франко. ... Коли у нашій уяві постає літературно-громадський портрет Великого Каменяра, ми передусім, бачимо запального поета, який рішуче і невтомно вступав у двобій із суспільним злом. Його все життя було сповнене творчого горіння. З нервів, сліз, розпачу, відчаю і болю Франка створені справжні перлини його лірики, що ввійшли в золотий фонд світової поезії.

Широкій пропаганді поетичної творчості І.Франка сприятиме проведення циклу вечорів поезії на теми: "Поет-борець", "Поезія мужності і боротьби", "Співець свободи", "Вогонь в одежі слова", "Поезія праці і боротьби", "Інтимна лірика Франка". Значний інтерес читачів викличе вечір поезії на тему: "Мій улюблений вірш Франка", на якому кожний виступаючий розповість про те, що його приваблює в поетичній творчості Франка, охарактеризує той чи інший вірш поета.

Важливе місце в популяризації творчості Івана Франка та літератури про його життя і діяльність повинні зайняти бібліографічні огляди літератури. Бібліографічні огляди, присвячені Франку, можна провести на теми; "Твори мужності й боротьби", "Іван Франко у спогадах сучасників", "Поетичний вінок Івану Франкові", "Іван Франко у творчості львівських поетів" та ін.

Маловідомий Франко

Як насправді звали Івана Франка? Дивне, скажете, запитання? Зовсім ні, тому що насправді прізвище Франко звучало з наголосом на першому складі, але через співзвучність його з прізвищем фашиського диктатора Іспанії Баамонде Франко було прийняте «мудре» рішення компартійними босами перенести наголос у прізвищі Івана Франка на останній склад і тільки таким дозволити вживати його в радянській літературі.

З тої самої причини відбулось доволі унікальне перейменування м. Станіславів та кількох сел на комбіновану назву з імені і прізвища героя увічнення: Івано-Франківськ.

Стосовно імені письменника, то навіть дослідники-франкознавці не всі знають, що насправді вдома і в рідному селі Нагуєвичях Франка звали зовсім не Іваном чи Івасиком, а Мироном. Відоме оповідання «Малий Мирон» є повністю автобіографічним.

Цікавим є і той факт, що найбільшим інвестором, як прийнято зараз величати жертводавців, було для Івана Франка студентство, академічна молодь, яка постійно організовувала збирання коштів і накопичувала їх у банку «Дністер», щоб потім передати-подарувати Івану Франку.

За ці кошти було куплено земельну ділянку і будувався на ній дім Франка. Саме академічна молодь піднесла Івану Франку чималий за розмірами лавровий вінок з чистого срібла з дарчим надписом «Великому учителеві українське студентство 1873-1913».

Враховуючи ту обставину, що Івана Франка свої ж галичани-професори не допустили до викладацької діяльності в університеті, який нині носить його ім'я, цей вінок став для Франка особливо цінною відзнакою.

Сучасники І. Франка згадували його як міцного, кремезного чоловіка невисокого зросту, з прикметними очима, що запам'ятовувалися кому сивими, ясними, з виразом енергійної думки, загалом лагідними, кому холодними сірими чи навіть сіро-сталевими, кому «працею перетомленими синіми»; високим, «класичним за формою, думним» чолом, рудуватим непокірним, трохи крученим волоссям,

крутим енергійним підборіддям, упертими вустами, звичайно щільно стуленими, які надавали обличчю виразу завзяття, впертості, наполегливості, аж до суворості.

У житті І. Франко був невибагливий, скромний. За спогадами сина Петра, «залюбки одягався у сірий одяг. Майже завжди носив вишивану сорочку. Таким же невибагливим був І. Франко і в їжі: «Мати варила просто, але дуже добре. На снідання батько пив каву з булкою (часто домашньою)», обідав «вітамінованим супом з додатком квасу, кропиви, грибів, літом і осінню – овочеві супи, м'ясо та ласощі».

Усі, хто знав І. Франка, відзначали його пристрасть до збирання грибів та риболовлі. Зі спогадів учителя гімназії Григорія Величка, який часто зустрічався з І. Франком у Болехові та Львові: «Розумівся дуже добре, де риба любить пересиджувати, в яку пору найлегше її зловити».

Але «риба цікавила його доти, доки не викинув її з води на берег». Умів ловити рибу руками, навіть ногами. Мріяв І. Франко і про власний ставок із рибою, навіть дітей навчив виплітати сіті, які сам робив майстерно (вудок не любив), але ця мрія так і не стала реальністю.

Ще (за спогадами доньки письменника Анни) любив І. Франко прикрашати подвір'я свого будинку (із 1902 року сім'я Франка жила у власному будинку у Львові: «Кругом хати насадив яблуні, і груші, і вишні, а попри стежки – корчі порічок, агрусу та малини»).

План книжкової виставки
"ВЕЛИКИЙ ПИСЬМЕННИК І ГРОМАДЯНИН".

"Яко син селянина, вигодуваний твердим мужицьким хлібом, я почував себе до обов'язку віддати працю свого життя тому простому народові".

І. Франко

І розділ. Безсмертна спадщина Франка.

«...Тепер ще яскравіше зарисувалася могутня постать Франка і всі його заслуги, ще дорожчим став нам той чоловік... Адже Франків у нас не густо».

М. Коцюбинський

Тут слід якнайширше представити всі видання творів Франка, які є в бібліотеці.

II розділ. "Його життя - вогонь і боротьба"

"Лиш боротись - значить жити"

І. Франко

В цьому розділі потрібно представити найважливішу літературу, що дає загальну характеристику життя і творчості І.Франка. Поруч можна розташувати художні твори, які змальовують образ Великого Каменяря.

III розділ. "У пам'яті народній"

«...Ми не можемо назвати, мабуть, жодної ділянки людського духу, в якій би не працював Іван Франко і в якій він би не був великий...»

(П. Загребельний)

Тут необхідно представити матеріали про всесвітню славу поета, про відзначення ювілеїв поета та широке використання його творчості в наш час.

Як підсумковий захід з популяризації творчості І.Я.Франка радимо провести вікторину, яка дасть можливість активізувати мислення читачів, поглибити їх інтерес до творчості письменника.

ВІКТОРИНА

Питання вікторини:

1. Яким віршем відкривається збірка "З вершин і низин"? ("Вічний революціонер").
2. Який композитор передав у музиці революційний зміст цього вірша? (М.В. Лисенко).
3. Які твори Франка мають однакові назви з статтею Добродюбова і п'єсою Горького? ("На дні").
4. Якого письменника Франко назвав "одним із світочів російського народу"? (О.М.Горького)
5. Назва якої повісті Франка складається з назви міста і дієслова, що означає емоційний стан людини? ("Борислав сміється").
6. Який драматичний твір присвятив Франко одному з князів Київської Русі? ("Сон князя Святослава").
7. Який однойменний цикл віршів є у Франка і Грабовського? ("Веснянки").
8. До якої повісті Франко взяв епіграфом слова Пушкіна: "Дела давно минувших дней, преданья стрины глубокой"? (До повісті "Захар Беркут").
9. Які поеми Франка названі іменами: міста ХУІ-ХУП ст.; біблійного героя? (а) "Іван Вишенський"; б) "Мойсей").
10. У якій повісті Франка показано прекрасний образ дівчини, що заради любові до народу зрікається свого батька? Як її звать? (У повісті "Захар Беркут", Мирослава).
11. Назва якого циклу віршів Франка є першою згадкою про пролетаря в українській дожовтневій поезії? ("Думи пролетаря")

12. Які визначні твори Гоголя, Чернишевського і Помяловського Франко переклав на українську мову? ("Мертві душі", "Що робити?", "Нариси бурси").
13. Яка народна пісня послужила Франкові темою драми "Украдене щастя"? ("Пісня про шандаря").
14. Якого драматурга Франко назвав "Шекспіром російського купецтва"? (О.М.Островського).

Сценарій

Літературно-мистецьке свято за творчістю І. Франка

«ТРИЧІ ЯВЛЯЛАСЯ МЕНІ ЛЮБОВ»

Читець

Тричі мені являлася любов
Одна несміла, як лілея біла,
З зітхання мрій уткана, із снов
Сріблястих, мов метелик, підлетіла.
Купав її в рожевих блисках май,
На пурпуровій хмарці вранці сіла
І бачила довкола рай і рай!
Вона була невинна, як дитина,
Пахуча, як розцвілий свіжо чай....

Ведучий. «Значний вплив на моє життя, а значить, також на мою літературу мали зносини мої з жіноцтвом. Ще в гімназії я закохався в дочку одного руського священика, Ольгу Рошкевич...» (І. Франка).

Ведуча. І. Я. Франко, працюючи репетитором у сина сільського священика Михайла Рошкевича, знайомиться з його донькою Ольгою. Дівчина приваблює поета розумом, неабиякою делікатністю в поведінці, щирим поглядом великих мудрих очей.

Ведучий. Згодом поет палко закохується в Ольгу, дівчина відповідає йому взаємністю. Вони проводять багато часу разом. Франко залучає Ольгу до літературної діяльності. Врешті-решт, Франко прохає Ольгу стати її нареченою. Батькам дівчини подобається її обранець.

«Ольга Рошкевич. Ця книга була першим виявом приязні і почувань Івана Яковича до мене, її я берегла все життя, як спогади про ті світлі і бентежні, романтичні та пристрасні дні нашого кохання, сповідань, мрій...

У дитинстві нам, дітям священика, заборонялось бавитися з селянськими

дітьми, ми мали сидіти в покоях, вчитись світських манер та опанувати різні науки, дбати, щоб личко мало білий колір, а не було спалене сонцем, як мужицьке. Що могло нас цікавити ще? Тільки Іван Якович своїми палкими розмовами про життя народу зумів нас з сестрою Михайлиною повернути обличчям до реального життя, зробив наше життя цікавим, сповненим змісту.

А я не могла стямитися від щастя! Невже Господь такий милостивий до мене? Невже я буду іти пліч-о-пліч все життя з людиною, якою не просто захоплююсь, поважаю, а яку до нестями кохаю? Нещастя впало на нас раптово... Франко був заарештований «за соціалізм».

В нашім домі було проведено обшук. По околиці поповзли чутки, що Іван Франко страшний злочинець. Репутація мого шанованого батька катастрофічно падала. А я стала «притчею во язицях». Боже! Ліпше б на мою голову посипались каміння, здається, його удари у мене б стало сили стерпіти. Але злі чутки, облудні плітки, наговори, мовляв: іч яка грамотна, за розумного хотіла вийти заміж — а ледь не вийшла за злочинця, — я не мала сили того винести.

А мій батько наказав мені раз і на завжди викинути з голови і викреслити зі свого життя Івана Яковича. Я спробувала не покоритися волі батька, твердо промовила: «Або Франко, або монастир». (Виходить)

Ведучий. Так чи міг хто встояти перед волею Михайла Рошкевича — жорстокого в поведінці, точніше, деспота, від гніву якого в хаті всі тремтіли. Спочатку Ольга знаходить змогу посилати листи Франку. В їх листах ще повно надії на спільне життя і щасливе майбутнє. В кожному листі рясніє від слів «кохання», «коханий», «кохана», «любимий».

Читець

Хвилі щастя золотого,
Всі надії, думи, сни,
Пісні, втіхи серця мого,
Дні свободи і весни.
Все, все, що лиш завдячую
Згадці про твою любов,

Я в день нинішній желяю —
Сто раз більше — тобі знов!
Ох чи ти ще пам'ятаєш
Слово друга, світе мій?
Чи о тім коли згадаєш,
Що забрала спокій мій?

Ведуча. Час спливає, і Ольга починає боятися за своє щастя. А, може, Іван, зміниться, кине ту свою роботу, щоб тільки могли побратися.

Ведучий. Франко не зрозумів Ольги. Він не міг припустити думки, що для свого особистого щастя мав покинути свої переконання... А в домі Ольги кожен день сварки. Мати дівчини нарікає на свою долю, що нагородила її такою дочкою, на котру тепер показують пальцями і з котрої сміються горобці... А про батька вже не варто й говорити...

Ведуча. І ось одного дня в Лолині, в домі Рошкевичів, з'являється Володимир Озаркевич, син посла, громадського діяча, який зовсім несподівано просить у батьків руку... Ольги. Ольга довго і слухати не хотіла про Володимира. Та, зрештою, Ольга дає свою згоду і виходить заміж за Озаркевича, сподіваючись звільнитися від деспотії батька.

Ведучий. Шлюб Ольги з Володимиром Озаркевичем було укладено в Лолині 14 вересня 1879 року. Довго ніхто не міг зрозуміти, що змусило Озаркевича одружитися на дочці збіднілого священика, яка до того ж мала ще **підупаду** репутацію. Тільки потім все стало ясно. Володимир свідомо, нехтуючи своєю кар'єрою, переносючи глузування близьких, простягнув руку колишній Франковій нареченій. Простягнув із поваги і пошани до Франка. А його дім завжди був відкритий для друзів Франка.

Ведуча. Для Франка заміжжя Ольги було ударом. «А чи справді-таки Ольга його любила?» — закрадаються сумніви в душу поета.

Читець

І ти лукавила зо мною!
Ах ангельські слова твої

Були лиш облеском брехні!
І ти лукавила за мною!
Ох, чи не в сні
Любились щиро ми з тобою?
І серце бідне рвесь у мні,
Що ти злукавила зо мною!..

Ведуча. Ольга з боєм говорить про несправедливість Франка до неї і намагається переконати його в тому, що не фальшивила у своїх почуттях.

Читець

Я не лукавила з тобою,
Клянуся правдою святою!
Я чесно думала й робила,
Та доля нас лиха слідила.
Що чиста щирість говорила,
Вона в брехню перетворила,
Аж поки нас не розлучила.
Не я лукавила з тобою,
А ви лукавство в нашім строю —
Дороги наші віддалило
І серця наші розлучило,
Та нашої любові не убило.

Ведуча. Ольга казала правду, бо любов до Франка вона пронесла в своїм палкім серці через усе життя.

Ведучий. Драма любові Ольги Рошкевич та Івана Франка — типова для минулого. Суспільство відкинуло його від себе, а її посадило біля домашнього вогнища.

Ведуча. Він сплів зі свого болю найкращі поезії. (Музика)

Ведуча. Чи прихильною була доля до Франка чи ні - судити вам, але вона подарувала йому ще один шанс, надію, сподівання - його друге кохання, яким стала надзвичайно вродлива, рафінована аристократка Юзефа Дзвонковська.

Читець

Явилась друга — горда княгиня,
Бліда, мов місяць, тиха та сумна,
Таємна й недоступна, мов святиня,
Мене рукою зимною вона
Відсунула й шепнула таємно:
«Мені не жить, тож: хай умру одна».
І мовчки щезла там, де вічно темно.

Ведучий. Одноповерховий будинок панів Дзвонковських, які були відомі і шановані ще при королі Сігізмунді, славився своєю гостинністю, тон серед гостей задавала тітка Юзефи Дзвонковської — Текля Бобровицька. Вона вперто вважала себе парижанкою, хоча їй у цьому заважало не дуже французьке ім'я.

Сім'я Дзвонковських належала до польських емігрантів, тому саме в цьому будинку з часом почали збиратися ті, хто цікавився темою польської інтелігенції, організувався гурток, до якого входило і чимало українців, серед яких був Іван Якович Франко. Юзефа Дзвонковська була окрасою цього гуртка. Але дехто вважав, що на Юзефу мала великий вплив витончена тітка Текля, яка дивилася на деяких учасників гуртка як на звичайнісіньку голоту, хлопів.

Ведуча. На Франка Юзефа справила сильне враження. Він оцінив її критичний розум, зрозумів, що її наліт «польськості» швидко злетить, опадє, а наверх зрине людина, одне слово, Франко покохав її. Мало того, він вирішує, що після Ольги Рошкевич Юзефа — саме та жінка, яка може стати його дружиною.

І ось приїзд до Дзвонковських. Розмова з Юзефою... Але вона не відповідала на його почуття. Відмова Юзефи вразила його. Він думає, що це аристократичне походження заважає їй поріднитись із ним. Він звинувачує її в цьому і надсилає їй вірша...

Читець

Я й забув, що то осінь холодна,
Я й забув, що то смерті пора,
Я й забув, що ти кров благородна,

Що між нами безодня стара,
Що між нами народнії сльози,
Що побити нам зовсім не слід,
Я й забув, що столітні погрози
Відлучили від мого твій рід...

Юзефа. «Цей вірш на мене справив прикре враження. Несправедливість його гніву змусила написати мені відповідь: «Пане, ви звинувачуєте мене в кастровості, якої і сліду немає в моїм поведженні. На основі чого ви зробили висновок про мою гордість і аристократичні капризи, може, на основі кількох, кинутих жартома фраз, які ви сприйняли серйозно?... Тож знайте, що людей, а особливо чесних, я ціную більше, ніж зірки.

Щодо національності, то до українського народу, хоч його ще мало знаю, прив'язалася щиро, і вам це відомо. Ви прагнете взяти за дружину особу, яку погано знаєте, до якої не маєте довір'я — згідно з моїми переконаннями, — це є легковаження почуттями, яке не принесе нам сподіваного спокою і щастя. Сердечне вітаю пана. Юзефа».

Ведучий. Вона не відповіла взаємністю, він страждав. Лиш потім довідався про справжню причину відмови — і в його поезії зринуть квіти неминучої розлуки...

Цвітко осіння,	Але втиша мене
Бита сльотою.	Голос неземний:
Чом тяжкий мені	«Ні друже, ні, не нам
жаль за тобою?	снить про жизнь любу,
Стрівшії мельком	Буря осіння нам грає до шлюбу.
Тебе на своїм путі,	Рада б життя прожить.
Чом ж не можу	Друже, при тобі,
Я тебе забути?	Та вже зима біжить, що,
І пробери мене	Може, нас зложить в
Трепіт таємний,	Спільному гробі».

Ведучий. Юзефа була хвора на туберкульоз. Скоріше чи пізніше хвороба мала привести її в могилу. Тому не могла стати його дружиною. Відмовила, як і всім

іншим, хто прохав її руки. Інші не знали нічого, а Франку вона сказала. Чесно і відверто. Вона зреклася від нього заради нього. Він зробив би так само... (Музика)

Ведуча. Що ж посилає Франку доля втретє— випробування чи справжню любов? На це питання, мабуть, не зміг би однозначно відповісти і сам Іван Якович.

Читець

Явилась третя — жінка чи звір.

Глядиш на неї — і очам приємно,

Впивається її красою зір.

То разом страх бере, душа холоне,

І сила розпливається в простір.

Ведучий. «Фатальне для мене було те, що, вже листуючись з моєю теперішньою жінкою, я здалека пізнав одну панночку і закохався в неї. Отся любов перемучила мене дальніх 10 літ, під її впливом були написані «Маніпулянтка», «Зів'яле листя», дві п'єси в «Змарагды» і ненадрукована повість». (Із листа І. Я. Франка до А. Ю. Кримського)

Ведуча. Особа Целіни Зигмунтовської, в яку закохується Франко, зацікавила багатьох. Навколо Франка почали кружляти чутки: «Чи правда, що Зигмунтовська жила в домі поета? Чи через неї з'явилося його “Зів'яле листя»?... То хто ж вона, оспівана, як ні одна до цього і після цього жінка, в кращих ліричних поезіях Франка? Хто вона, Целіна Зигмунтовська?

Ведучий. Широкому колові про Целіну Зигмунтовську вперше оповів син Франка, Тарас, у книзі «Про батька». «Пізнався — писав Тарас Франко, — Іван Якович з Целіною Зигмунтовською ще в Дрогобичі, коли та сиділа при поштовім віконці й обслуговувала публіку.

Франко почував себе при ній несміливим, ні постаттю, ні красою не міг її заімпонувати. Його розуму дівчина не бачила, творів не знала і не його слави бажала, а маєтку, якого у Франка не було... Целіна вийшла заміж за поліцейського комісара, мала з ним двох дітей і швидко повдовіла».

Ведуча. Целіну виховувала її тітка. Все виховання зводилось до того, щоб вигідно вийти заміж. Майбутнє кожної порядної жінки — в кишені чоловіка. Якщо

чоловік матиме гроші і добру посаду, то все буде добре. Цих настанов Целіна дотримувалася протягом свого життя.

Целіна. Видаючи кореспонденцію, я часто помічала, що мене «пасе» очима якийсь молодик. Співробітники сказали мені, що це Іван Франко, газетир чи ще щось у цьому роді, тобто людина непевних занять. Потім на мою адресу почали приходити листи від якогось невідомого.

Мені подобались ті листи, гарно написані. Одного дня Франко підійшов до мого віконця й запитав, чи буде відповідь на листи невідомого? Я близько придивилась до Франка. Ні, він мені абсолютно не подобався. Мені завжди подобались брюнети з синіми очима, а Франко був рудий та й прізвище мені його не сподобалось...

Він слідував за мною скрізь, як тінь. То тривало мене слово, хотів підступити ближче, годинами вистоював перед моїми вікнами... Потім він зник. Але одного дня знову з'явився на пошті у супроводі якоїсь гарної брюнетки. Товаришки по роботі сказали, що то дружина Івана Франка. Я полегшено зітхнула: нарешті буду мати спокій...

Ведучий. Так, дійсно Іван Франко одружується з курсисткою Ольгою Хоружинською, але чи був увінчаний любов'ю той шлюб? Ні. Поет не може витравити з серця кохання до Целіни, яка раптово виїхала зі Львова. Франко пише їй листи, часто їздить у Перемишль, де на той час живе Целіна, присвячує їй свої вірші. Здається, рана ніби загоїлась, і настав довгоочікуваний спокій. Зовнішньо він, дійсно, став спокійний, тільки час від часу в його записнику з'являються вірші, подібні до цього...

Звучить вірш «Чого являєшся мені у сні».

Ведуча. Та несподівано Целіна знову з'являється у Львові. Приїзд Целіни до Львова знову викликає у Франка неспокій. Біль, розпач, скарги на долю тепер сплітаються в одне ціле. Для Целіни ж він нецікавий навіть тепер. Що він, жонатий чоловік, якого обсіли діти, може дати їй? Та й, окрім того, він русин, українець. Не для неї. І Целіна виходить заміж вдруге за працівника суду — чоловіка видного та багатого. Целіна з чоловіком та дітьми оселяються в гарному будинку, повз який

часто ходить у справах Франко.

Ведучий. Збірка поезій «Зів'яле листя» вийшла Львові 1896 року. У передмові до збірки Іван Франко писав: «Герой отих віршів — чоловік слабкої волі та буйної фантазії, з глибоким чуттям та мало спосібний до практичного життя».

Ведуча. Хто ж зробив з мужнього каменяра людину слабкої волі? Целіна? У чому її провина? Провини ніякої немає. Була звичайна жінка, яких повний світ. Мала свої плани, свої розрахунки. Чи винна була в тому, що її образ взяв за об'єкт свого «невиплаканого серця» Франко? Ні... то вже була така його зла доля. (Музика)

Ведучий. А хто ж була та, яка подарувала великому поетові чотирьох прекрасних дітей, яка розділила з ним всі радощі і біди його, яка зносила глузування і презирство невдоволених нею галичан і яка не заслужила жодного ліричного рядка поезії свого чоловіка?

Франко в жодних своїх спогадах не назвав її «люблю», «кохаю», вона для нього тільки «жінка, котра була поруч...».

Ведуча. Дружина Івана Франка — Ольга Хоружинська — слобожанка із села Борки, що на Харківщині. Вона часто жила у своїх родичів разом із старшою сестрою Антоніною в селі Тимофіївка, що біля Сум. Пізніше сестра Ольги, Антоніна, влаштовується працювати вчителькою в Сумській гімназії і забирає до себе Ольгу та молодших сестер. Опісля Антоніні вдається влаштувати Ольгу до Харківського інституту шляхетних дівчат.

Ведучий. Знайомиться Франко зі своєю майбутньою дружиною в Києві. Ольга своєю привітністю впадає в око Франкові. Він теж їй сподобався. Поет прохає Хоружинську вийти за нього заміж, не приховуючи при цьому, що у своїй дружині він хоче бачити перш за все друга...

Ведуча. Франко від'їздить до Львова. Ольга пише йому листи російською мовою і просить вибачення, що не вміє добре говорити і писати по-українськи. Франко заспокоює її і відповідає, що якою б мовою не були написані її листи до нього, вони будуть все одно дорогі і милі для нього. «Адже ж я знаю, що Вам ніде було вивчитись української мови, то ж чого тут соромитись. Нехай червоніють ті, котрі не дають українцям вчитись на своїй рідній мові».

Ведучий. Як прийняла Ольгу Хоружинську Галичина? Спершу вдовою ввічливістю та чемністю. А потім на Ольгу починають сипатися звинувачення, навіть з боку друзів Франка, в непрактичності, в невмінні вести господарство, в ненавченості до бесіди, в нездатності влаштувати безтурботне життя великій людині.

Ведуча. А між тим Ольга була весь час поруч зі своїм чоловіком, мусила виховувати чотирьох дітей, терпіти депресії, в які впадав Франко, пропускати повз вуха плітки добродійок про подружню невірність чоловіка і підставляти своє жіноче тендітне плече, коли чоловікові несила було зносити життєві труднощі та негаразди.

Ведучий. А чи хотілося б кому-небудь із заміжніх жінок почути від власного чоловіка такі слова: «З теперішньою моєю жінкою я оженився без любові, а з доктрини, що треба опинитися з україркою, і то більш освіченою, курсисткою. Певна річ, мій вибір був не архіблискучий і, мавши іншу жінку, я міг би розвинути краще і докнати більшого, ну, та дарма, судженої конем не об'їдеш». (Так писав І. Я. Франко до А. Ю. Кримського.)

Ведуча. Ольга все життя жаліла, що одружилася з Франком в травні, бо ж знала недобру прикмету, що ті, що одружуються в травні, — ніколи не матимуть щастя... *(Лунає музика.)*

Після смерті Франка Ольга заслабла. Це було взимку. Вона грала на піаніно... їй марилися білі коні, що мчать її, тендітну панночку з Києва до Львова, аби захистити Франка від отого божевільного світу. Ось вона, повна відчаю і болю, хоче вже спинити їх нестримний біг, та коні вихором промчались по засніженому безмежному полі, не зупиняючись...

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бонь В. Музей Івана Франка у рідному селі : путівник / В . Бонь. – Львів : Каменяр, 1970. – 95с.
2. Брагінець А. Філософські і суспільно-політичні погляди І. Франка / А. Брагінець. – Львів, 1985. – 510 с.
3. Гнатюк М. Погляд через століття / М. Гнатюк // Дзвін. – 2004. – № 8. – С. 137.
4. Горак Р. “Але світ не пізнав його” / Р. Горак // Літ. Україна. – 2005. – 30 черв.
5. Горак Р. Втеча від Франка / Р. Горак // Літ. Україна. – 2002. – 12 верес.
6. Горак Р. Доля нащадків / Р. Горак // Літ. Україна. – 2002. – 20 черв.
7. Грицак Я. “... Дух, що тіло рве до бою...” : спроба політичного портрета Івана Франка / Я. Грицак. – Львів : Каменяр, 1990. – 177 с.
8. ДЛ : Літературно-художнє видання: Число 2. – Коломия, 2005. – 60с.
9. Климась М. Світогляд І.Франка / М. Климась. – Київ, 1989. – 402 с.
10. Малознаний Франко // Галичина. – 2004. – 27 трав.
11. Павличко Д. Іван Франко – наше всевидюче око в будущину / Д. Павличко // Всевідо. – 2003. – 26 верес.
12. Погребенник Ф. Іван Франко – поборник дружби народів / Ф. Погребенник. – Київ, 1986. – 46 с.
13. Рибалка А. Іван Франко і Михайло Драгоманов: роль громадських бібліотек і читалень у формуванні української нації / А. Рибалка // Вісник книжкової палати. – 2005. – №8. – С. 33-38.
14. Різун В., Трачук Т. Нариси з історії та теорії українського літературознавства: монографія / В. Різун, Т. Трачук. – Київ, 2005. – 251с.
15. Рудко М. Як вшановуємо генія? / М. Рудко //Літ. Україна. – 2004. – 12 лют.
16. Франко І. Зібрання творів у 50-ти томах. Т. 45. / І. Франко. – Київ, 1986. – 458с.

17. Франко І. Що таке поступ? / І. Франко // Збір. творів: у 50-ти т. Т. 45. – Київ, 1986. – 511с.

18. Франко І.Я. Земле, моя всеплодющая мати... Вірші, оповідання, казки /І. Франко. – Київ : Веселка, 2000. –399с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Невідомий Франко: захоплення, звички [Електронний ресурс] // Галицьке слово [веб-сайт] Режим доступу: http://galslovo.if.ua/index_old.php?st=2720

Відомий і невідомий Іван Франко [Електронний ресурс] //Разом. Громадське об'єднання [веб-сайт] Режим доступу: <http://together.lviv.ua/index.php?id=976>

Відомий і невідомий Франко [Електронний ресурс] //Світогляд-енерго[веб-сайт] Режим доступу: http://світогляд.kiev.ua/ru/kultura/vidomij_i_nevidomij_franko.html

Цікавих та маловідомих фактів про Івана Франка [Електронний ресурс] // Фотографії старого Львова [веб-сайт] Режим доступу: <http://photo-lviv.in.ua/15-tsikavyh-ta-malovidomyh-faktiv-pro-ivana-franka/>